

Autoreferat

1. **Imię i nazwisko:** Renata Bizek-Tatara

2. **Posiadane dyplomy i stopnie naukowe**

2000 – magister filologii romańskiej Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Praca magisterska z zakresu literaturoznawstwa pt. *Les remèdes contre la peur dans les nouvelles fantastiques de Jean Muno*, [Remedia na strach w opowiadaniach fantastycznych Jeana Muno]. Promotor: prof. dr hab. Jerzy Falicki, UMCS.

1 X 2001-18 V 2005 – studia doktoranckie na Wydziale Humanistycznym UMCS

2005 – doktor nauk humanistycznych w zakresie literaturoznawstwa, stopień nadany uchwałą Rady Wydziału Nauk Humanistycznych Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie z dnia 18 maja 2005 roku, na podstawie rozprawy zatytułowanej *Les visages du populisme dans les littératures françaises et belge : étude de l'univers romanesque*, [Oblicza populizmu w literaturze francuskiej i belgijskiej: studium świata powieściowego]. Promotor: dr hab. Czesław Grzesiak, prof. UMCS.

3. **Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych**

1 XII 2000 – 30 IX 2005 – asystentka w Instytucie Filologii Romańskiej UMCS

1 X 2005 – do chwili obecnej – adiunkt w Instytucie Filologii Romańskiej UMCS

4. **Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art.16 ust.2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz.595 ze zm.).**

a) **tytuł osiągnięcia naukowego :**

Renata Bizek-Tatara, *L'envers étrange du quotidien. Le fantastique de Jean Muno*, Lublin, Wyd. UMCS, 2016.

b) omówienie celu naukowego ww. pracy i osiągniętych wyników

Niesamowitość stanowi specjalność literatury belgijskiej, jej wyróżnik, po który pisarze znad Skaldy i Mozy chętnie sięgają, by pokazać światu swoją belgijskość i zaznaczyć swoją odrębność od Francuzów. Niewiele literatur narodowych może poszczycić się posiadaniem twórczości nie-mimetycznej tak dynamicznej, tak bogatej i tak niejednorodnej gatunkowo, co zresztą doskonale oddaje rodzima nazwa nurtu – *belgijska szkoła niezwykłości* – bardziej pojemna i niejednoznaczna niż termin fantastyka. Ilość i różnorodność estetyczna utworów osnutych na zjawiskach nadprzyrodzonych, spłodzonych w tym małym kraju, jest imponująca. Wystarczy wymienić chociażby przesiąknięty mistycyzmem symbolizm Maurice’a Maeterlincka i Georgesa Rodenbacha, katastroficzną science-fiction Rosny’ego Starszego, realizm fantastyczny Franza Hellensa, fantastykę strachu i grozy Jeana Raya i Thomasa Owena, mroczne opowieści Michela de Ghelderode’a, realizm magiczny Guy’a Vaesa i Paula Willemsa, czy pełną humoru groteskową fantastykę Bernarda Quiriny’ego, by zdać sobie sprawę z jak złożonym i ciekawym zjawiskiem mamy do czynienia.

Spektakularny rozkwit gatunku skłania komentatorów do sformułowania tezy, że pisarze belgijscy obdarzeni są naturalną, genetyczną wręcz skłonnością do tego co niezwykle. Tę opinię potwierdza chociażby fakt, że niemalże każdy twórca belgijski, niezależnie od tego do jakiego nurtu literackiego przynależy i jaki gatunek uprawia, ma w swoim dorobku artystycznym przynajmniej jeden utwór o charakterze fantastycznym, czy też realistyczno-magicznym, i uzyskuje w tej dziedzinie interesujące efekty. Sięgając po niesamowitość, czynią z niej, wzorem Charlesa De Costera, jeden z najważniejszych komponentów tożsamości ich narodowej literatury i znak rozpoznawczy Belgii, nadający jej chlubne miano krainy niezwykłości (*terre de l'étrange*).

Jean Muno (1924-1988) należy do plejady zafascynowanych niezwykłością twórców, spośród których wyróżnia się własną, niepowtarzalną estetyką. Oprócz powieści realistycznych i esejów historyczno-literackich, pisze opowiadania fantastyczne, których oryginalność i wartość artystyczna zostają szybko dostrzeżone przez krytykę. Komentatorzy obwołują go jednym z najbardziej znaczących pisarzy belgijskich końca XX wieku (J.-B. Baronian), czołowym reprezentantem belgijskiej szkoły niezwykłości, dorównującym talentem wielkim mistrzom gatunku – Hellensowi, Rayowi i Owenowi (J. De Decker), destruktozem zastanych form i konwencji, jednym z niewielu twórców, którzy potrafią ukazać, że niezwykłość i codzienność naturalnie przenikają się i harmonijnie współlistnieją (F.

Kiesel). Cenią siłę jego wyobraźni, sarkastyczny cierpki humor, krytycyzm wobec konformizmu i wartości drobnomieszczańskiego społeczeństwa, mistrzostwo, z jakim obraca wniwecz utarte przekonania.

Mimo znakomitych recenzji, licznych nagród literackich i uznania dorobku Muno za znaczący dla belgijskiej tradycji niezwykłości, jego twórczość nie-mimetyczna nie doczekała się jeszcze całościowego opracowania. Nieliczne artykuły, publikowane najczęściej w momencie ukazania się jego książek, mają charakter streszczenia, recenzji lub częściowych analiz, eksponujących jedynie kilka sugestywnych rysów jego twórczości. Moja monografia aspiruje do wypełnienia tej poważniej i, muszę przyznać, zadziwiającej luki w historiografii literatury belgijskiej i do syntetycznego opisanie munowskiej fantastyki. Fantastyki niekonwencjonalnej, należy to podkreślić, nowatorskiej w stosunku do postaw estetycznych manifestowanych w Belgii i poza nią. Celem mojej pracy jest eksploracja i opisanie wyimaginowanego uniwersum, jaki Muno powołał do istnienia, określenie swoistych cech poetyki jego fantastyki i ukazanie jej unikatowego charakteru. Wychodzę od założenia, że innowacyjność jego narracji leży nie tylko w jego bujnej wyobraźni, ale również w hybrydyczności estetycznej jego fantastyki. Muno czerpie z klasycznej fantastyki i z realizmu fantastycznego, a jednocześnie wykracza ponad obydwie kategorie i nie ulega całkowicie żadnej z nich, tworząc w ten sposób utwory osobliwe i wymykające się jednoznaczному zaszeregowaniu.

Materiał badawczy mojej dysertacji obejmuje całość fantastycznego dorobku Muno: dwie powieści, *L'hipparion* (1962) i *L'homme qui s'efface* (1963), i ponad siedemdziesiąt opowiadań, opublikowanych w zbiorach *La brèche* (1973), *Histoires singulières* (1979), *Contes naïfs* (1980), *Entre les lignes* (1983), *Histoires griffues* (1985) i *Nouvelles inédites* (2001). Moje studium opiera się na wielu metodach analizy literackiej, wypracowanych przez badaczy różnych orientacji: teoretyków fantastyki i realizmu fantastycznego, semiotyków, semantyków, historyków literatury i filozofów. Ów eklektyzm metodologiczny pozwolił mi na wielostronne ujęcie dzieła Muno: analizę warstwy semantycznej i formalnej, ustalenie przynależności gatunkowej, refleksję nad percepcją czytelniczą i autobiograficznym wymiarem jego twórczości oraz na usytuowanie jej w historii ewolucji gatunku.

By zrealizować postawione sobie cele poddaję drobiazgowej analizie podstawowe struktury opowiadania fantastycznego – zjawisko nadprzyrodzone, czasoprzestrzeń, postać –, oraz uczucia, jakie wywołuje owo zjawisko w świecie przedstawionym i u wpisanego w tekst

czytelnika. Badam w jakiej mierze Muno poddaje się schematom gatunkowym i w jaki sposób od nich odchodzi, przetwarzając, parodiując i aktualizując klasyczne motywy. Ukazuję wypracowany przez niego mechanizm odrealniania, czy też uniezwyklenia rzeczywistości, i odsłaniania jej drugiego, fantastycznego oblicza. Odkrywam tajniki jego warsztatu pisarskiego, które pozwalają określić formalne cechy jego twórczości.

W rozważaniach wstępnych podejmuję się niełatwej próby definicji fantastyki (*le fantastique*) i realizmu fantastycznego (*le fantastique réel*), co pozwala na ustalenie różnic między tymi pokrewnymi nurtami i precyzyjne określenie pola badawczego. Przedstawiam również literacki portret pisarza, eksponując czynniki, które ukierunkowały go na fantastykę, i różnorodne funkcje, jakie jej przypisuje. Z lektury jego licznych wypowiedzi i esejów wynika, że sięgnięcie do tego gatunku staje się dla niego sposobem na wyzwolenie się od neoklasycznej dyrektywy akulturacji z Francją i porzucenia belgijskości, na bycie sobą i możliwość swobodnego tworzenia. Jest też kluczem do zgłębienia prawdy o sobie, o życiu i o świecie, wypukłym lustrem, które powiększając i deformując obraz rzeczywistości, ukazuje, to co pozostawało w niej do tej pory niewyraźnie lub niewidoczne.

W części pierwszej, zatytułowanej *Efekt fantastyczności* (*Effet de fantastique*), omawiam pierwiastek fantastyczny świata przedstawionego. Wykazuję, że Muno nie stroni od klasycznych motywów gatunku : do swoich opowiadań wprowadza tłum istot fantastycznych z „natury rzeczy” (*fantastiques par essence*), takich jak duchy, powracający zza grobu, wampiry i nadzwyczajne zwierzęta oraz postacie ludzkie, które poprzez metamorfozę, podwojenie czy zniknięcie, stają się same w sobie zjawiskiem fantastycznym (*fantastiques par expérience*). Pisarz nie wykorzystuje archetypów w sposób konwencjonalny, ale przetwarza je w dowolny sposób, naruszając uświęcone tradycją literacką zasady. W jego pogodnej i pełnej humoru fantastyce nie ma miejsca na typowe dla tej kategorii potworności, lęk i trwogę : wykorzystanie gatunkowych toposów jest czysto instrumentalne, gdyż służy do stworzenia warunków, w jakich banalna codzienność odsłania swoje drugie, niezwykle oblicze oraz niczym nieskrępowanej zabawie z konwencją literacką. Nawet śmierć nie jest u Muno wydarzeniem traumatycznym, lecz uwolnieniem od szarzyzny ziemskiej codzienności i obietnicą lepszego życia w nieznanych zaświatach. Niewyobrażalne jawi się jako pożądane i dobroczynne, ponieważ wyzwala od nijakiego i przytłaczającego *tu i teraz*, pozwala zappełnić wewnętrzną pustkę rozczarowanych życiem bohaterów. Oryginalność opowiadań Muno tkwi również w przypisaniu zjawisku nadprzyrodzonemu barwy niebieskiej (pełniącej funkcję jego chromatycznej wizytówki) oraz w zmysłowej percepcji niesamowitości, niezwykle rzadkiej w

tej literaturze : niebieskookie kreatury nie z tego świata objawiają się postaciom nie tylko ukazując się ich oczom, ale manifestują swoją obecność poprzez subtelny dotyk, dźwięk i zapach.

Refleksja nad tematem spojrzenia – wszechobecnym w twórczości Muno – pozwoliła mi określić podwójne uwikłanie gatunkowe jego utworów : teksty osnute na „ukazaniu” się Niewyobrażalnego (*voir le phénomène*) wpisują się w nurt fantastyki, natomiast te oparte na motywie „innego patrzenia” na otaczającą rzeczywistość (*regarder autrement la réalité*) realizują koncepcję realizmu fantastycznego. Zakłada ona istnienie rzeczywistości niesamowitej, hybrydycznego ontologicznie uniwersum, w którym niezwykłość naturalnie wnika w strukturę empirycznego świata, nie niszcząc jego ładu i spójności. Kluczem do odkrycia owej niezwyklej podszewki codzienności jest szczególne spojrzenie – świeże, naiwne, wyzwolone od zaślepiających łusek konformizmu, przyzwyczajień i racjonalistycznego myślenia. *Le mal du pays*, *L'iguane*, *Les chaussures d'Olaf* czy *Miquette au Rouge Cloître* znakomicie ilustrują ten mechanizm : przedstawiają zwykłe, osadzone głęboko w bezbarwnej codzienności postacie, które zaczynają nagle dostrzegać jej niesamowitą, niewidzialną do tej pory naturę. Patrząc „inaczej” na znane dobrze otoczenie, wychodzą wzrokiem poza horyzont codzienności, a wtedy jej granice zacierają się, niejako rozmywają, ukazując niedostrzegalne dotąd elementy. Bohaterowie odnoszą wrażenie, że do tej pory żyli w zaślepieniu, jakby z zamkniętymi oczami, i dopiero teraz się przebudzili. Z niedowierzaniem patrzą i widzą, że rzeczywistość się zmieniła, chociaż żadna zmiana nie zaszła, że jest taka sama, ale jednocześnie inna, niezwykła. Owo doświadczenie Nieznanego nie wywołuje charakterystycznego dla fantastyki freudowskiego *Unheimliche*, ale zachwyt i podziw.

Część druga pracy, zatytułowana *Efekt rzeczywistości* (*Effet de réel*), dotyczy realistycznych komponentów świata przedstawionego : konstrukcji wymiaru czasowo-przestrzennego oraz postaci ludzkich. Analizy wykazały, że Muno zrywa z mrocznym dekorum, typowym dla tradycyjnej fantastyki, i osadza swoje fabuły w bardzo zwyczajnej, spokojnej i dobrze znanej postaciom scenerii. Odchodzi także od stereotypowego w fantastyce Belgów obrazu dżdżystej i zasnutej mgłą Flandrii na rzecz słonecznych, przyjemnych klimatów, które wprowadzają do narracji pogodną atmosferę, tworząc w ten sposób odpowiednie tło dla jego „nie-strasznej” fantastyki. Autor nie rezygnuje całkowicie z hydrologicznego motywu i czyni z żywiołu wody, a zwłaszcza z ukochanego morza

Północnego, ważny element swojego imaginacyjnego uniwersum oraz cechę dystynktywną swoich opowiadań.

Konstrukcja postaci ludzkich wierna jest paradygmatom tradycyjnej fantastyki : są to jednostki zwyczajne, samotne, żyjące w afektywnej i społecznej izolacji. Muno szczególnie upodobał sobie małego samotnego człowieczka (*le petit homme seul*), swoje fikcyjne *alter ego*, który pojawia się w większości jego tekstów. Ten wycofany, nieśmiały i nieporadny osobnik, chociaż wyglądający na życiowego nieudacznika, okazuje się bystrym obserwatorem belgijskiego społeczeństwa, demaskującym jego konformizm i miernotę. Zdystansowany wobec otaczającej rzeczywistości, trawiony uczuciem wewnętrznej pustki i znudzony życiem człowieczek pragnie uwolnić się od codziennej rutyny i doświadczyć Nieznanego. Napędzany potrzebą zerwania z nieznośną rzeczywistością otwiera się na Niesamowite i dostrzega jej drugie, sekretne oblicze. Pragnie epifanii fantastycznej i w pewnym sensie ją inicjuje, dlatego termin „wdarcia się” (*l'irruption*), który określa w definicjach gatunku (P.-G. Castex, R. Caillois, J. Fabre, N. Prince, L. Vax) pojawienie się nadprzyrodzoności w rzeczywistości, nie jest odpowiedni w przypadku twórczości Muno. Jego koncepcja fantastyki jest zupełnie inna : polega na dyskretnym przenikaniu niesamowitości do prozaicznej codzienności, bez złamania jej porządku i wywołania wzbudzającego trwogę rozdarcia, oraz na ich cudownym zespoleniu.

W części trzeciej, zatytułowanej *Efekt pisania* (*Effet d'écriture*), skoncentrowałam się na „technicznych” aspektach fantastycznej kreacji Muno. Przeanalizowałam wybór krótkiej formy i paratekstów (tytuły i motta) oraz jego konsekwencje dla sposobu konstruowania intrygi, tworzenia efektu fantastycznego i recepcji czytelniczej. Omówiłam struktury narracyjne utworów, a w szczególności ich dwie najważniejsze dla odbioru sekwencje, *incipit* i *excipit*, jak również problem narracji i jej specyfikę. Bawiąc się skodyfikowanymi formami i szablonami, Muno zaskakuje i, tym samym, bawi również czytelnika. Jego intrygujące i wskazujące jasno na przynależność gatunkową parateksty i *incipity*, ukierunkowują odbiorcę i zachęcają go do dalszej lektury. Muno tworzy je zgodnie z uświęconą konwencją, czym zwodzi i dezorientuje czytelnika : ten oto, znając schematy gatunkowe, spodziewa się potworności, trwogi i tragicznego zakończenia. Muno kpi z tego stereotypu, jak również z horyzontu oczekiwań odbiorcy (H. R. Jauss) i wymyśla zaskakujące, nieoczekiwane i nieprzewidywalne zakończenia, rzadko nieszcześliwe, nigdy przerażające, i w ten sposób odchodzi od ustalonych kanonów i praktyk. Wybór formy narracyjnej ma też swój udział w indywidualizacji munowskiej estetyki : utrzymana w lekkim i żartobliwym tonie, banalizuje

zjawisko nadprzyrodzone i skutecznie eliminuje uczucie lęku, które mogłoby ono wywołać. Nierzadko powoduje też efekt komiczny, który nadaje opowiadaniom Muno osobliwy, pogodny charakter, odróżniający go od J. Raya, M. de Ghelderode'a, Th. Owena, M. Thiry, G. Prévota czy J. Sternberga.

Poczynione analizy pozwoliły mi stwierdzić, że wykraczające poza tradycyjną fantastykę narracje Muno nie są klasyczną *grą ze strachem*, ale grą z utartymi normami gatunkowymi i przyzwyczajeniami czytelnika. Stają się też metaforycznym wyrazem i narzędziem refleksji na temat człowieka i jego miejsca we współczesnym świecie, opowieścią o rzeczywistości, w której pisarzowi przyszło żyć i tworzyć. Łącząc umiejętnie niezwykłość i codzienność, tragizm i humor, ustalone tradycją literacką wzorce i niczym nieskrępowaną wyobraźnię, kreuje własną, jedyną w swoim rodzaju, odmianę fantastyki.

Żywię nadzieję, że moja monografia okaże się istotnym wkładem w prace nad literaturami nie-mimetycznymi, i że jej wyniki będą ważne zarówno dla filologów zajmujących się historią literatury belgijskiej jak i dla badaczy literatury fantastycznej w ogóle, zainteresowanych rozwojem gatunku i jego odmianami. Pokładam również nadzieję, że przyczyni się do popularyzacji tego mało znanego pisarza i jego „niezwykłej” twórczości, jak również do uznania jego talentu nie tylko przez obcych czytelników i komentatorów, ale przede wszystkim przez samych Belgów.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych

Przed doktoratem opublikowałam 4 artykuły, po doktoracie drukiem ukazały się 33 publikacje, w tym: 1 monografia zbiorowa, 15 artykułów i 17 rozdziałów w tomach zbiorowych. Spod mojego pióra wyszły także 3 biogramy w Encyklopedii Katolickiej TN KUL JP II oraz 3 sprawozdania z konferencji naukowych. Ponadto na druk oczekuje 1 artykuł, a na recenzję kolejne 2 i przygotowywana pod moją redakcją 1 monografia zbiorowa.

Od początku mojej pracy naukowej, moje zainteresowania badawcze koncentrowały się wokół francuskojęzycznej prozy belgijskiej XX wieku i kwestii specyfiki literatury Belgów. Zająłam się jednym z głównych komponentów jej złożonej tożsamości, którym jest niewątpliwie bogata i niejednorodna estetycznie literatura nie-mimetyczna, a w szczególności fantastyka. Zaczęłam badać jej różnorodne oblicza już na studiach : uczestniczyłam w seminarium magisterskim poświęconym fantastyce belgijskiej, prowadzonym przez pana prof. dr hab. Jerzego Falickiego, inicjatora studiów belgijskich w Polsce. Pod jego kierunkiem

napisałam pracę magisterską zatytułowaną *Les remèdes contre la peur dans les nouvelles fantastiques de Jean Muno*. Zainteresowanie fantastyką przerodziło się z czasem w pasję i obszar wieloletnich badań, których pokłosie stanowi seria artykułów poświęconych różnym aspektom twórczości belgijskich autorów fantastycznych, takich jak Maurice Carême, Michel de Ghelderode, Thomas Owen, Marcel Thiry i ostatnio Christopher Gérard i Bernard Quiriny. Niejednorodność ich fantastycznej twórczości wydała mi się interesująca i zachęciła mnie do pochylenia się nad tą problematyką : w każdym z artykułów wyodrębniłam i opisałam indywidualne cechy, które najwyraźniej określają charakter ich estetyki i stanowią o jej oryginalności. Wzbogaciłam je o refleksje natury historyczno-literackiej i starałam się ustalić przyczynę skłonności belgijskich autorów do uciekania w nierzeczywistość.

Centralne miejsce w moich badaniach nad fantastyką belgijską zajmuje proza Jeana Muno: tajniki jego twórczości odkrywałam stopniowo, począwszy od wspomnianej pracy magisterskiej aż do wydanej w tym roku rozprawy habilitacyjnej. Poświęciłam tej części twórczości Muno 3 artykuły i 2 rozdziały w monografiach zbiorowych : « Les antidotes contre la peur dans *Histoires singulières* de Jean Muno », (*Lubelskie Materiały Neofilologiczne*, 2001); « La mort a le visage d'une femme. À propos des *Histoires singulières* de Jean Muno », (*Romanica Olomucensia*, 2011); « Odeurs de l'insolite dans les récits brefs de Jean Muno », (*Odeurs de l'écriture. Expression de l'olfaction dans les littératures française et francophone*, 2013); « L'eau dans les nouvelles fantastiques de Jean Muno », (*Fantastyka XIX – XX wieku. Kanon i obrzeża*, 2013); « L'œuvre picturale dans le fantastique de Jean Muno », (*Synergies Pologne*, 2014). Te krótkie semantyczne analizy ogniskują się wokół charakterystycznych cech poetyki jego fantastyki, takich jak motyw śmierci, percepcja zjawiska poprzez zmysł węchu czy sposoby neutralizowania strachu, oraz ich belgijskości, ujawniającej się w stałej obecności motywu wody i odwołaniach do malarstwa.

Drugi nurt moich zainteresowań naukowych to współczesna powieść belgijska, którą traktuję jak lustro odzwierciedlające belgijską rzeczywistość i zachodzące w niej przemiany historyczne, społeczne i kulturowe, jak opowieści o współczesnym świecie, a zwłaszcza o skomplikowanych realiach tego kraju. Badam wpływ rzeczywistości pozaliterackiej na twórczość poszczególnych autorów, na ich wybory tematyczne, stylistyczne i formalne, oraz postawy, jakie przyjmują wobec swojej belgijskości. W publikacjach dotyczących tej gałęzi mojej pracy badawczej starałam się opisać najistotniejsze aspekty poszukiwań indywidualnego wyrazu literackiego czy kulturowego powieściopisarzy i pozycję, jaką

zajmują względem obowiązujących ideologicznych dyrektyw. Gloryfikacja flamandzkości i dualizm kulturowy u Marie Gevers, mocne osadzenie w społecznych realiach międzywojennej Belgii w proletariackiej autobiografii Nell Doff, neoklasycyzm Maud Frère i jej aluzyjne, eufemistyczne odwołania do historii Belgii (*la Question royale*), nawiązywanie do malarstwa wielkich mistrzów Północy i mitycznego temperamentu Flamandów (temat obżarstwa i hedonizmu) u Françoise Mallet-Joris, czy literatura zaangażowana Pierre'a Mertensa stanowią niewątpliwie skuteczne sposoby manifestowania własnego indywidualizmu i belgijskości ich piśmiennictwa.

W tym nurcie moich badaniach szczególne miejsce zajmuje „mimetyczna” twórczość Jeana Muno, na którą składa się 6 powieści (w tym dwie o podłożu autobiograficznym), dziennik i liczne artykuły o charakterze historyczno-literackim. Jest to kreacja niezwykle cenna i inspirująca dla badacza zgłębiającego zawiłą kwestię specyfiki i tożsamości literatury belgijskiej, ponieważ ilustruje w sposób wyrazisty i skondensowany charakterystyczne dla niej procesy i tematy: odwrót od Paryża i frankofilskiego neoklasycyzmu, trudny powrót do belgijskości (*la belgitude*), „nierasowość” (*la bâtardise*) Belgów, problem nieustalonej i chwiejnej tożsamości, a-historyczność (*déshistoire*), barokowy styl oraz niepewność odczuwaną wobec otaczającego świata i nieprzystawalność do jego realiów. Powyższe zagadnienia analizuję w 6 pracach : « Le rire salvateur dans *L'histoire exécration d'un héros brabançon* de Jean Muno », (*Acta Iassyensia Comparationis*, 2011); « Le motif du regard dans *Le Joker* de Jean Muno », (*Dialogos*, 2011); « Le paradigme de l'absence dans l'œuvre de Jean Muno », (*Quêtes littéraires. Écrire l'absence*, 2011); « Jean Muno, témoin de son temps », (*Studia Romanica Posnaniensia*, 2012); « Le thème du double dans *L'histoire exécration d'un héros brabançon* de Jean Muno », (*Romanica Wratislaviensia*, 2013) i w najbardziej syntetycznym i obszernym w tym zakresie artykule « Jean Muno et ses *alter ego* fictionnels. De la difficulté d'être un écrivain belge », opublikowanym w belgijskim czasopiśmie *Textyles*, w 2015 r.

Ostatnią ścieżkę badawczą stanowią prace poświęcone francusko-belgijskim powinowactwom literackim, którymi zainteresowałam się przy pracy nad rozprawą doktorską na temat francuskiej i belgijskiej literatury populistycznej. W refleksji nad jej różnorodnymi obliczami najbardziej interesujące wydały mi się różnice między tekstami belgijskimi i francuskimi, które to starałam się wyeksponować. Choć populiści belgijscy aspirowali, zgodnie z dyrektywami Grupy Poniedziałkowej, do wcielenia do literatury francuskiej, nie byli wierni jej postulatowi i wysławiali swoje belgijskie korzenie poprzez ewokowanie

nordyckiego pejzażu, fascynację niesamowitością i uprawianie lokalnego partykularyzmu, czego najlepszym przykładem są powieści Marie Gevers i Roberta Viviera. W tę perspektywę wpisują się 4 publikacje : « Figures et images de la mort dans le roman populiste », (*Lubelskie Materiały Neofilologiczne*, 2004); « Antonia Dubois - une Emma Bovary belge », (*Échanges : créer, interpréter, traduire, enseigner*, 2004); « Le populisme – l'enfant mal-aimé du naturalisme », (*Transferts littéraires, linguistiques et culturels*, 2006) i « Les avatars des rapports des écrivains belges francophones à la France », (*Francophonie et interculturalité*, 2008). Natomiast owocem literackich badań na francuskim korpusie mojej rozprawy doktorskiej są artykuły traktujące o prozie L. Guilloux i H. Troyat.

W moim dorobku figurują również dwie publikacje niezwiązane z moimi obszarami badawczymi: « Quelques propos sur l'humour dans *Les Chroniques des sept misères* de Patrick Chamoiseau », (*Autour de Patrick Chamoiseau*, 2009) i « Święta Bożego Narodzenia w literaturze włoskiej », (*O wyższości świąt Bożego Narodzenia*, 2009). Zainspirowane zostały moją pracą dydaktyczną i wiedzą zdobytą podczas przygotowywania prowadzonych przeze mnie zajęć z literatury frankofońskiej i cywilizacji i kultury Włoch. Do moich osiągnięć badawczych mogę także zaliczyć redakcję i korektę tomu zbiorowego *Odeurs de l'écriture. Expression de l'olfaction dans les littératures française et francophone* (2012), który został wysoko oceniony przez recenzenta.

Moje publikacje ukazują się w czasopismach i wydawnictwach naukowych za granicą : *Textyles* (Belgia, lista ERIH), *Otrante* (Francja), *Acta Iassyensia Comparationis* (Rumunia), *Dialogos* (Rumunia), *Romanica Olomucensia* (Czechy), *Opera Romanica* (Słowacja), Peter Lang (Belgia) oraz w kraju: *Studia Romanica Posnaniensia* (lista ERIH), *Roczniki Humanistyczne* (lista ERIH), *Romanica Silesiana* (lista B), *Romanica Wratislaviensia* (lista B), *Synergies Pologne* (lista B), *Lublin Studies in Modern Languages and Literature* (Lublin); w wydawnictwach uniwersyteckich krajowych Werset KUL (Lublin), UMCS (Lublin), UW (Warszawa), UO (Opole), US (Szczecin), UŚ (Katowice), UB (Białystok), Cahiers ERTA, Fundacja Rozwoju Uniwersytetu Gdańskiego (Sopot) oraz pozauniwersyteckich wydawnictwach naukowych, takich jak Wiedza i Edukacja (Lublin) i LEKSEM (Łask),

Ponadto przedstawiam wyniki moich badań na krajowych i międzynarodowych konferencjach naukowych. Przed doktoratem wzięłam udział w 5, a po doktoracie w 20 konferencjach (pełna lista w załączniku). Do najważniejszych referatów zaliczyłabym te wygłoszone podczas corocznych grudniowych konferencji (Warszawa, Kraków, Poznań,

Lublin), poświęconych literaturze belgijskiej, które są dla mnie inspiracją i motorem do dalszej pracy nad literaturą Belgów, jak również miejscem twórczej wymiany myśli i zaczynem owocnych inicjatyw.

Pierwszą z owych inicjatyw jest umowa o współpracy i wspólny projekt badawczy : *Historia, literatura i społeczeństwo francuskojęzycznej Belgii. Wymiar frankofoński i europejski*. Realizuję go we współpracy z Instytutem Neofilologii UP w Krakowie, Instytutem Romanistyki UW w Warszawie, Instytutem Filologii Romańskiej UAM w Poznaniu i Archives et Musée de la Littérature, Centre de recherche et de documentation littéraire et théâtrale de la Communauté française de Belgique c/o Bibliothèque Royale de Belgique (program wykonawczy na lata 2014-2016). Program realizowany jest w ramach umowy o współpracy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Wspólnoty Francuskiej Belgii i Rządem Regionu Walonii oraz Umowy o współpracy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Komisją Współnotową Francuską Regionu Stołecznego Brukseli. W tym projekcie pełnię funkcję koordynatora z ramienia Instytutu Filologii Romańskiej UMCS.

Drugim z kolei projektem, którego pomysł zrodził się podczas jednej ze wspomnianych wyżej belgijskich konferencji, jest grant badawczy, przyznany w grudniu 2013 roku przez Narodowe Centrum Nauki w Krakowie na realizację projektu *Fikcja i tożsamość. Francuskojęzyczna literatura współczesnej Belgii*, którego mam zaszczyt być kierownikiem. Realizuje go zespół badawczy składający się z polskich i belgijskich specjalistów literatury belgijskiej, z UW (Warszawa), UAM (Poznań) i Archives et Musée de la Littérature (Bruksela). Przygotowywana w ramach projektu obszerna polskojęzyczna monografia wypełni lukę na polskim rynku wydawniczym, związaną z brakiem nowoczesnych, syntetycznych i zinterpretowanych zgodnie z najnowszymi kierunkami badań opracowań tej literatury. Ustali również zespół szczegółowych cech, które charakteryzują literaturę belgijską i odróżniają ją od innych literatur narodowych, a zwłaszcza od literatury francuskiej. Realizacja tego projektu przyczyni się także do poszerzenia wiedzy o kulturze i mentalności Belgów.

Dodam, że w 2011 roku aplikowałam o indywidualny grant do Naukowego Centrum Nauki w Krakowie na badania nad fantastyką Jeana Muno, pt. *Niezwykłe oblicza codzienności. Fantastyka Jeana Muno* (ID: 150017). Chociaż projekt oceniono jako nowatorski i

interesujący, nie uzyskał finansowania z powodu mojego skromnego dorobku naukowego i niedostatecznego sprecyzowania metodologii badań.

W grudniu 2015 r. zorganizowałam konferencję naukową poświęconą nie-mimetycznej literaturze francuskojęzycznej Belgii : *Au-delà du réel. Écritures du surnaturel dans les lettres belges francophones 1830-2015*. Zależało mi na spotkaniu specjalistów i miłośników literatury belgijskiej i wspólnym pochyleniu się nad kwestią twórczości niesamowitej, nad tekstami nieznanymi, zapomnianymi, niszowymi, balansującymi na obrzeżach fantastyki i realizmu magicznego, czy też dziewiczymi, jeśli chodzi o krytyczną egzegezę. Ożywione dyskusje wykryły potrzebę podjęcia refleksji nad belgijskim realizmem magicznym i dokonania próby jego pierwszego, syntetycznego opisu. Temu zagadnieniu będzie poświęcona kolejna sesja, którą zaplanowałam na grudzień 2018 r.

Moje plany naukowe na najbliższe lata zakładają dalszy rozwój badań nad literaturą belgijską, przy czym pragnę zauważyć, iż główny nurt moich zainteresowań skieruję w stronę najnowszej literatury nie-mimetycznej (po 1980), która stanowi obszar nierozpoznany we współczesnych badaniach. By realizować to zamierzenie, będę aplikować w 2017 r. o kolejny grant badawczy do Narodowego Centrum Nauki.

RBizel Tatara